

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
УКРАЇНА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОЄКТ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

ДЕСПРО

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

ІСТОРІЇ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Донецька та
Луганська області

Цю публікацію підготовлено у межах Школи місцевого економічного розвитку, організованої ГО «ДЕСПРО» у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру та за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Громадська організація «ДЕСПРО» була створена на основі діяльності Швейцарсько-українського проєкту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO з метою сприяння розвитку демократії в Україні на ґрунті ефективного використання місцевих і регіональних ресурсів і відкритості місцевої влади.

Думки, зауваження, висновки або рекомендації, викладені в цьому документі, належать авторам і не обов'язково відображають погляди ООН та Європейського Союзу.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

Київ, 2021

ІСТОРІЇ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Донецька та
Луганська області

ПІЛОТНА ШКОЛА МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

“ «Нині ми маємо ринок праці, комунальну інфраструктуру, доходи бюджету – все це залежить від одного великого підприємства. Тож, ми працюємо над подоланням проблем мономіста. А ще прагнемо відновлювати інфраструктуру, пошкоджену під час збройного конфлікту на сході України».

“ «Для мене і моєї команди важливо отримати нові знання, посилити спроможності, навчитися планувати і реалізувати заходи з активізації економічного розвитку та підвищення рівня соціального розвитку міста»,

– Юлія Ткачук, начальниця відділу економічного розвитку, торгівлі та інвестицій Авдіївської міської військово-цивільної адміністрації Покровського району Донецької області.

Громади, на підконтрольних уряду України територіях Донецької та Луганської областей, постають перед викликами місцевого розвитку, актуальними для всіх громад України, але водночас особливими для територій вздовж «лінії зіткнення».

Від початку збройного конфлікту на сході України економічні та логістичні зв'язки цих територій було розірвано.

Як наслідок, показники сталого розвитку Донеччини та Луганщини раптово знизились за багатьма напрямками. Приміром, скоротилося виробництво, кількість працевлаштованих осіб, інвестиційна привабливість територій. Разом з цим з'явилась необхідність підтримки внутрішньо переміщених осіб і розвитку соціальних послуг, зміцнення безпеки та соціальної згуртованості, диверсифікації економіки й розбудови демократичних інституцій.

Олена Агафонова, керівниця благодійної організації «Благодійний фонд Реалізації ідей», учасниця Школи місцевого економічного розвитку, розповідає, як їй боляче дивитись на стан рідного міста, хочеться разом зі своєю організацією допомогти розвивати та перетворювати його на сучасне європейське.

“

«Ми прагнемо взяти активну участь у підтримці розвитку малого та середнього підприємництва в громаді, оскільки це сприятиме створенню нових робочих місць та наповненню бюджету за рахунок податків. Вже маємо готові ідеї та проєкти з покращення якості життя й розвитку громади, які ми зможемо втілити в співпраці з місцевою владою».

Завдяки реформі місцевого самоврядування та децентралізації в Україні, органи місцевої влади змогли взяти на себе значну відповідальність за вирішення проблем на тому рівні управління, який є найбільш ефективним. Це, своєю чергою, сформувало новий виклик – розвинути управлінську спроможність представників місцевої влади для успішного врядування на базовому рівні.

2020 року Програма ООН із відновлення та розбудови миру, яка забезпечує пріоритетні потреби на сході України ще з початку збройного конфлікту навесні 2014 року, підтримала громадську організацію ДЕСПРО у реалізації Школи місцевого економічного розвитку. Це комплекс навчальних заходів для представників органів місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства, місцевих бізнес-активістів партнерських громад Донеччини та Луганщини.

Провідна ідея Школи базується на формуванні необхідних професійних спроможностей фахівців органів місцевого самоврядування, представників громадянського суспільства та бізнес-сфери на основі належного діалогу між владою, громадою й бізнесом з метою забезпечення ефективного економічного розвитку на базовому рівні.

Учасники Школи місцевого економічного розвитку 2020. Фото організаторів

У фокусі навчання – планування місцевого економічного розвитку на партисипативних засадах, вивчення стратегічних і тактичних інструментів місцевого економічного розвитку, особливостей врахування гендерних аспектів у місцевому економічному розвитку, методів фінансування та інструментів моніторингу й оцінювання стратегій і проєктів місцевого економічного розвитку.

Формат Школи

2
аудиторні сесії

тривалість
кожної сесії –
5 робочих днів

12
команд громад

лекції, інтерактивні
тренінги, групові
обговорення, дебати

Електронний дистанційний
курс з управління
проєктами розвитку

Розробка
та вирішення
кейсів

Навчальні візити
в інші громади
України

Окремим форматом роботи Школи, спрямованим на практичний підхід до вирішення викликів розвитку громад, є кейс-метод. Протягом навчання усі команди-учасниці Школи готують кейс – характеристику наявної в громаді ситуації, яка потребує нагального вирішення. Кейс презентується учасниками згідно зі спеціально розробленою ГО «ДЕСПРО» моделлю.

Між навчальними сесіями, команди-учасниці на місцях намагаються розглянути й знайти різні варіанти вирішення розробленого кейсу, залучаючи мешканців своїх громад, та обирають одне, найбільш оптимальне, яке вони втілюватимуть у подальшому.

Знання та навички з проєктного менеджменту були посилені також і за допомогою проведеного в межах Школи онлайн-курсу «Управління проєктами місцевого розвитку», який мав на меті надати знання, сучасні техніки й методи управління проєктами для реалізації стратегій розвитку громад на основі глобальних цілей сталого розвитку.

Таким чином, участь у Школі місцевого економічного розвитку дає можливість учасникам не лише розвинути свої компетенції, а й стати авторами проєктів розвитку, які будуть реалізовані у найближчому майбутньому та матимуть відчутний позитивний вплив для усіх мешканців громад-учасниць.

Окрім того, у межах Школи учасники відвідують громади інших областей України для обміну досвідом. Такі візити дають можливість на практиці побачити застосування принципів, які учасники засвоюють як теорію під час тренінгів Школи.

Важливим акцентом Школи місцевого економічного розвитку є побудова усіх тематик тренінгів навколо відображення ключових елементів та процесів розвитку громад. Тим не менш, тренінги сконцентровані не лише на суто юридичних та економічних питаннях. Вони базуються на різних секторах розвитку, вибудовуючи між ними ланцюжки взаємодії та розвитку. Запрошуючи до навчання, окрім фахівців органів місцевого самоврядування, також і представників громадського сектору та бізнесу, організатори Школи

*Візит до Широківської громади Запорізької області, в т. ч. на місцеву сироварню.
Фото організаторів*

створюють майданчик для конструктивного діалогу, а через кейс-метод та практичні завдання провокують громади практикувати діалог на місцях. Таким чином, органи місцевого самоврядування бачать і чують, що є важливим для громадськості, а ті, своєю чергою, розуміють, що потрібно місцевому самоврядуванню для ефективної роботи і розвитку громади.

“ «Школа місцевого економічного розвитку дала нам можливість підійти до навчання комплексно і зосередитись на змінах, які відбулися в громаді вже після реалізації учасниками Школи їхніх проєктів. Представлені у цій збірці історії успіху громад є одним з найкращих показників результативності такого підходу»,

– зауважує Наталія Белюкіна, спеціалістка з питань соціально-економічного розвитку Програми ООН із відновлення та розбудови миру.

Викладені у цій публікації історії демонструють успіх громад у налагодженні комунікації й діалогу між владою, громадою та бізнесом, а також у використанні різних секторів для досягнення спільних цілей розвитку, зокрема економічного.

Історії базуються на впровадженому під час Школи кейс-методі та продовжують мету кейсів: сформулювати проблемну ситуацію, обговорити й почути думки мешканців та спеціалістів стосовно її можливого найоптимальнішого вирішення, а також поділитися способом мислення, який допомагає досягти найбільш успішного результату.

Ці історії заохотять представників місцевого самоврядування з усієї України шукати нові, креативні та системні вирішення викликів розвитку рідних громад.

Розширюйте горизонти свідомості та спрямовуйте мислення в глибину проблем, прихованих у житті мешканок та мешканців громад. Віднайдіть нестандартні та ефективні рішення!

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

ШИРОКІВСЬКА ГРОМАДА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Здоров'я мешканців – запорука економічного розвитку Широківської громади

Підтримувати власне здоров'я – це вагома цінність кожної людини. Реалізація такої цінності усією громадою стає політикою публічного здоров'я, яка охоплює широкий спектр напрямів розвитку. Нині належний рівень здоров'я людей відіграє важливу роль в економічному розвитку всієї спільноти. Люди, які турбуються про фізичне та психічне здоров'я – ефективніше виконують свої обов'язки, добре навчаються, довше живуть¹.

Після спалаху пандемії COVID-19 турбота про здоров'я громадян стала не лише національним пріоритетом, а й окремою метою для місцевого самоврядування.

Сьогодні керівництво громад докладася всіх зусиль, щоб сформувати підґрунтя для розвитку медичної сфери громади та зміцнити довіру мешканців до медичних інституцій.

Під час Школи місцевого економічного розвитку, представники Широківської громади взяли участь у кейс-чемпіонаті, на якому представили потребу громади в організації надання належних медичних послуг.

¹ <https://www.who.int/macrohealth/action/sintesis15novingles.pdf>

Людмила Грушина,
завідувачка ДНЗ «Казка» та
голова ГО «Малютко-Казка»

Ірина Сушкова,
голова ГО «Широківський
пролісок»

Одна із ініціаторок кейсу, Ірина, розповідає, що на сьогодні ключовою проблемою громади є відсутність кваліфікованих лікарів та умов для надання якісних медичних послуг:

“ «Ця проблема зумовлена відсутністю належних умов проживання лікаря та низькою заробітною платою. Також немає налагодженого транспортного сполучення між селами, де наявні фельдшерсько-акушерські пункти, медичні сестри. Нам же саме лікаря не вистачає».

Ініціаторки кейсу проаналізували статистичні дані за 2012–2019 роки і виявили, що захворюваність населення громади зросла на 29,6%, смертність – на 6%, а народжуваність знизилася на 38%².

² Дані надані авторками кейсу

За часів пандемії COVID-19 ситуація погіршилась, бо до невтішної статистики додалась і втрата серед мешканців відчуття безпеки. Тому, проблема надання медичних послуг у громаді постала нагально, як ніколи раніше.

“ «У часи пандемії COVID-19 поява амбулаторії та лікаря вселить надію, підтримає моральний дух мешканок та мешканців. Вони бачитимуть, що лікар чи лікарка поруч, і завжди готові надати необхідну кваліфіковану допомогу»,

– додає Ірина.

Під час навчання у Школі жінки прагнули обрати до вирішення саме той кейс, який зможе позитивно вплинути на життя односельчан у відносно короткі терміни. З огляду на те, що мешканцям громади для отримання медичних послуг слід проїжджати 17 км до сусідньої Станично-Луганської громади, необхідність створення в громаді амбулаторії не викликала сумнівів.

Ірина вважає, що саме кейс-метод допоміг інакше поглянути на наявні виклики.

“ «Після повернення зі Школи у нас з'явилося багато ідей. Ми й надалі активно продовжуємо використовувати кейс-методи у нашій роботі, й ділимося досвідом з місцевою владою, адже за таких умов можливо залучити велику кількість мешканок та мешканців громади й віднайти оптимальне рішення».

Амбулаторія у Широкому. Фото надане авторами кейсу.

Після довготривалих дискусій із мешканцями ідеєю заохочення лікаря стало створення гідних умов праці. Відтак, мешканці Широківської громади запропонували надати лікарю службове житло та побудувати нову сучасну амбулаторію.

“ «Ми довго шукали кваліфікованого спеціаліста, запевнивши, що незабаром у центральній садибі громади розпочнеться будівництво нової амбулаторії. І вже невдовзі лікарка з десятирічним досвідом була готова переїхати до нас зі Станично-Луганської громади»,

– розповідає Ірина.

Людмила ж пригадує, як разом із командою прийшли у сільську раду із прагненням реалізувати цей кейс.

“ «Місцева влада радо підтримала нашу ініціативу. Депутати проголосували за виділення лікарці житла й навіть погодились придбати окремий службовий автомобіль на потреби амбулаторії. Житло ж за правилами має бути службовим, але за три роки може бути передане в особисту власність лікарки».

Будівництво амбулаторії. Фото надані авторами кейсу.

Поява амбулаторії дала можливість мешканцям не лише центральної садиби, а й усіх сіл, які входять до складу територіальної громади, користуватися медичними послугами. До будівництва приміщення нової амбулаторії залучили місцеву підрядну організацію. Загальний бюджет склав 6 млн гривень, з яких 275 тисяч гривень надійшли з місцевого бюджету, а решта – з державного.

Дитячий майданчик біля амбулаторії. Фото надане авторами кейсу

Громадяни позитивно відреагували на реалізацію такого кейсу і з радістю спостерігали процес будівництва, розуміючи, що позитивні зміни відбуваються вже зараз. Ця ініціатива стала зразком, який безумовно впливатиме на економічне зростання громади.

“ «Часто більшість мешканців від'їжджають на заробітки. Однак, коли у нашій громаді з'являться більш комфортні умови проживання, люди залишатимуться і матимуть бажання тут жити, почнуть засновувати власний бізнес й сплачувати податки у місцевий бюджет»,

– додає наостанок Людмила.

Розпочавши з базового та найважливішого – здоров'я, Широківська громада вибудовує для себе нові можливості розвитку та влучно реагує на виклики сучасності. Здорові й активні мешканці, які почувуються комфортно та безпечно у своїй громаді, обиратимуть працювати, відпочивати та розвиватися саме тут, а отже розбудовувати майбутнє своєї громади.

РУБІЖАНСЬКА ГРОМАДА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Чисте довкілля – для мешканців та інвесторів Рубіжного

Органи місцевого самоврядування, які функціонують на територіях, віддалених від великих обласних центрів, природньо, зацікавлені у залученні підприємців для створення робочих місць, стримування відтоку молоді та формування позитивного іміджу своїх громад.

Великий бізнес чи малий – усі потребують наявності належної інфраструктури для успішного функціонування: електро- та водопостачання, водовідведення, дорожнього покриття, системи управління відходами, доступності адміністративних послуг. Водночас, бізнес має нести відповідальність за можливі негативні наслідки своєї діяльності перед громадою.

Налагодження взаємовигідної співпраці згідно з принципами сталого розвитку – складний процес, який потребує підготовки та активної залученості як органів влади, так і безпосередньо інвесторів. Утім, саме на місцевому самоврядуванні лежить відповідальність за дотримання балансу між економічною вигодою та належним управлінням територіями заради позитивних змін для мешканок і мешканців громади.

У такому контексті, налагодження системи управління відходами – це крок назустріч обом цілям. Усі громадяни прагнуть жити у чистому та здоровому середовищі, а потенційні інвестори зацікавлені у можливостях ефективного збору та вивезення відходів.

Та понад усе, турбота про навколишнє середовище – це крок до успішного втілення комплексу Цілей сталого розвитку, покликаних зберегти нашу планету: Ціль 6: Забезпечити наявність і раціональне використання водних ресурсів та санітарії для всіх, Ціль 13: Вжити термінових заходів з боротьби зі зміною клімату та її наслідками, Ціль 15: Зберігати і відновлювати екосистеми суші і сприяти їхньому раціональному використанню, раціонально розпоряджатися лісами, боротися з опустелюванням, зупинити і повернути назад процес деградації земель і зупинити процес втрати біорізноманіття.

Наталія Коваленко,
начальниця відділу
економічного
аналізу та
інвестиційної
політики
Рубіжанської міської
ради

Для Рубіжанської громади, учасниці Школи місцевого економічного розвитку, залучення інвестицій – окрема і важлива стратегічна ціль³. Одним із важливих елементів залучення інвестицій стала налагоджена система управління відходами. Після реформування адміністративно-територіального устрою в Україні, громада віднедавна має у складі нові населені пункти, у тому числі села з великим сільськогосподарськими площами.

Авторка кейсу Наталія зазначає, що це відкриває нові горизонти для інвестицій у громаду, зокрема, у фермерство. Водночас, новоприєдані села найбільше страждають від відсутності системи управління відходами, і саме ця проблема підштовхнула Наталію та її команду сформулювати кейс, який стосується збору та вивезення відходів у громаді.

Наталія розповідає, як під час підготовки кейсу найбільше піднімали питання зі сміттям, оскільки на сільських територіях громади немає організованого вивозу твердих побутових відходів, а мешканці часто спалюють сміття або викидають у лісах.

“ «Найголовніше для нас – підвищити рівень культури мешканців громади щодо поводження з відходами. Ми вже встановили сміттєві контейнери для сортування у декількох місцях громади. Це важливо для зміни свідомості, для позитивного іміджу сортування

³ Стратегія розвитку Рубіжанської громади до 2027 р.
<https://rmr.gov.ua/upload/pdf/ec43585feaac04d82f1ac06e791563f8.pdf>

відходів і турботи про навколишнє середовище»,
– додає Наталія. – «Нам слід вирішити ще багато викликів для налагодження системи збору і вивезення відходів. На сьогодні, ми вибороли субвенцію у розмірі 30 млн грн з цільовим призначенням на створення сміттєпереробного заводу до кінця року».

*Контейнери для сортування відходів у Рубіжному.
Фото надане авторками кейсу*

Сміттєпереробний завод стане необхідним доповненням до полігону, який наразі активно наповнюється. Із середнім показником наповнення у близько 27 тис. тон та залишковою ємністю у близько 300 тис. тон (дані для м. Рубіжне за 2013 р.⁴), полігон потребує створення більш комплексної системи, передусім, для уникнення прийому тих відходів, які підлягають переробці чи повторному використанню.

⁴ <https://rmr.gov.ua/doc/1406/>

“

«Ми розуміємо, що для налагодження управління відходами слід здійснити низку необхідних кроків. Додатково до сміттєпереробки, ще слід доповнити наявну систему вивозу сміття. Ми вже підготували та подали заявку до Державного фонду регіонального розвитку, щоб отримати фінансування закупівлі спецтехніки для вивозу відходів, але відповіді чи рішення поки чекаємо. Розглядаємо також і альтернативний варіант: придбати необхідну техніку за власні кошти»,

– зауважує Наталія.

Налагоджена система сортування, вивезення, захоронення та утилізації відходів допоможе громаді ефективніше очистити територію. Це сприятиме не лише екологічній безпеці та здоров'ю мешканців, а й позначиться на економіці громади.

“

«Ми плануємо розчистити озера у громаді та надавати їх в оренду підприємцям, які зможуть облаштувати навколо зони відпочинку та запустити рибу для розмноження та риболовлі»,

– зазначає Наталія.

Гарним прикладом для майбутніх інвесторів та партнерів громади є її співпраця із наявними підприємствами. На території Рубіжанської громади функціонують фармакологічні підприємства, панчішна мануфактура,

картонно-тарний комбінат, хімічне виробництво «НВП «Зоря». На останніх двох задіяно понад 40% місцевого населення.

За словами Наталії, підприємство «Зоря» тісно співпрацює з містом, зокрема, керує благодійним фондом, через який допомогло із закупівлею необхідних ліків та засобів захисту під час спалаху пандемії COVID-19. Підприємством було облаштовано парк відпочинку та пляж. Установа стежить за озелененням територій, прилеглих до свого заводу. Тож, і місцеве самоврядування не відстає – активізує жителів навколо ідеї екологічно чистої громади.

Наталія сподівається, що реалізація кейсу дозволить нарешті створити комфортні екологічні умови у громаді.

“

«Щоб підштовхнути мешканців, ми провели чотири толоки напередодні Великодніх свят. Усі гуртом прибирали сміття, саджали дерева, гребли, фарбували... Звичайно, за результатами прибирання усі побачили різницю. І тепер будуть більше цінувати чистоту, оскільки самостійно доклали до цього зусиль. Мені здається, що це чудовий крок для формування екосвідомості громадян»,

– ділиться наостанок Наталія.

Весняна толока у Рубіжному. Фото з сайту громади.

У Рубіжному паралельно працюють над низкою взаємопов'язаних процесів розвитку: формуванням іміджу екологічно чистої та привабливої для інвестицій громади, зміною екологічної свідомості та формуванням належних умов для функціонування підприємств. Команда активно створює підґрунтя для сталого розвитку Рубіжанської громади.

НИЖНЬОДУВАНСЬКА ГРОМАДА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Інвестуючи в молодь – інвестуємо в розвиток економіки Нижньодуванської громади!

Молодь – це двигун інновацій у місцевій економіці. Молоді люди створюють нові вектори економічного розвитку громад не лише своєю професійною діяльністю, а й попитом на товари та послуги. Натомість відтік молоді вказує на нестачу можливостей у територіальній громаді.

Для Нижньодуванської громади це стало видимою проблемою: з 2011 року кількість працездатного населення зменшилась на 15%⁵. Учасники кейс-чемпіонату, які представляли громаду на Школі місцевого економічного розвитку, вважають, що така ситуація склалася

через відсутність робочих місць, низький рівень медичного забезпечення, а також відсутність майданчиків і закладів для проведення культурного дозвілля.

Світлана Замошник,
голова правління
ГО «Освітянська
єдність», вчителька
початкових класів
Нижньодуванського
ЗЗСО I-III ступенів

⁵ Статистика надана авторами кейсу

Олексій Сініцин,
керівник відділу земельних
відносин та містобудування
Нижньодуванської селищної
ради, 2018–2021

Автори кейсу розповідають, як ще з 90-тих років закрито ферми та комплекси з відгодівлі великої рогатої худоби, молокозавод, дві олійниці, два млина, пекарню, ситроцех, коптільний та консервний цехи, будинок дитячої творчості, музичну школу, два будинки культури. У результаті перепрофілювань лікарні було закрито й стоматологічний кабінет, кабінет флюорографії, терапевтичне та дитяче відділення.

“ «Через відтік молоді та працездатного населення у громаді залишаються люди похилого віку, що призводить до «старіння» громади та зменшення надходжень у бюджет від податку на доходи фізичних осіб та податку на землю».

Після участі у Школі місцевого економічного розвитку, Світлана та Олексій одразу почали проводити опитування, щоб почути ідеї для розвитку громади, а також консультуватись з мешканками та мешканцями громади особисто, телефоном та у соціальних мережах.

- Серж Замошник**
Заохотити працевлаштуванням з адекватною заробітною платою, організація дозвілля
Нравится · Ответить · 11 ч. 9
- Галина Шапталова**
Робота, житло, наявність інфраструктури.
Нравится · Ответить · 11 ч. 7
- Серж Замошник**
Організація дозвілля дітей та підлітків 14 -18 років, молодь їде не тільки за роботою.
Нравится · Ответить · 11 ч. 5
- Довгаль Елена**
Нужно создавать новые рабочие места. Всем нужна работа с достойной оплатой.
Нравится · Ответить · 11 ч. 5
- Марина Матвиевська**
Нет для детей ничего, а хорошая площадка возле больницы только, молодежи некуда ходить без контроля они, пляжи не очень запущенны они, хочется что бы люди не были свиньями
Нравится · Ответить · 9 ч. 4
- Юлия Данченко**
Можно помочь в обучении в ВУЗах, с последующей отработкой (опять же, создавать рабочие места), а там, глядишь, поженятся, да и останутся)). Ну и конечно места проведения досуга для подростков, например площадка для катания на роликах, скейтах и т.п. Мо...
Ещё
Нравится · Ответить · 9 ч. 6
- Валентина Рибальченко**
пропоную відкрити вакансію при ОТГ "Методист по роботі з молоддю"
Нравится · Ответить · 6 ч. 6
- Наталья Наталья**
Возможно модно привлечь молодых специалистов программой "Доступное жилье". Помните, как раньше? Можно не предоставлять бесплатно, а хотя бы в рассрочку...
Нравится · Ответить · 5 ч. 3
- Довгаль Елена**
Наталья Наталья но сначала нужно представить рабочее место. Но с этим у нас проблемы. Даже честному населению работы нет. Особенно с осени по весну
Нравится · Ответить · 2 ч. 2

Відгуки мешканок та мешканців на проблематику кейсу. Фото надані авторами кейсу.

“ «Після участі у Школі ми приїхали до громади і звернулися до мешканців онлайн з проханням надати свої пропозиції, які б допомогли реалізувати кейс. Серед цікавих пропозицій можна виокремити створення Молодіжної ради,» – розповідає Світлана. «Ми створили раду з учнівської молоді, яка на сьогодні збирається щомісяця для вирішення нагальних питань».

Молодіжна рада у Нижній Дуванці. Фото надані авторами кейсу.

Світлана ділиться, що завдяки проектній діяльності громадських організацій, у Нижній Дуванці відбувається облаштування паркової зони селища: там буде проведено вуличне освітлення, зроблені доріжки й альтанки. Влітку у парку збиратиметься Молодіжна рада та інша молодь населеного пункту для проведення своїх заходів, спілкування, підготовки планів. У подальшому планують відремонтувати селищний клуб.

Вирішення проблеми відтоку молоді потребує цілісного та системного підходу, із залученням різних секторів. Створення умов для розвитку потенціалу молоді, для спілкування, навчання та дозвілля – це внесок у формування активу громади, який розбудовуватиме її й надалі. Саме тому у процесі підготовки Стратегії розвитку громади, під час вивчення думок населення, проводили й анкетування молоді.

“ «Молодь на селі – це робочі місця, а робочі місця – це податки, які йтимуть до місцевого бюджету і використовуватимуться на її розвиток. Усе це сприятиме створенню належних якісних умов життя. Тобто, виходить своєрідне замкнуте коло, бо одне за одне чіпляється, як ланцюжок.»

– зауважує Олексій.

Молодь часто має свіжий погляд на екологічний та сталий розвиток, який нині вимагає особливої уваги. Прогрес, якого було досягнуто міжнародною спільнотою у визнанні необхідності дотримання та пропагування Цілей сталого розвитку, живить мислення, креатив та інноваційність молоді. Відповідно, рішення та ідеї, які вони вносять у свою громаду, можуть направити сталий розвиток до економічного зростання.

“ «Найголовніше, треба наполегливо працювати у цьому напрямі. Район у нас – сільськогосподарський, утім підприємці вирощують сільськогосподарські культури і відразу ж продають їх, тобто не займаються переробкою. А переробка такої продукції – це додаткові робочі місця, потреба у вищій кваліфікації. Молодь хоче бути більш професійною, більше заробляти. Ми можемо, наприклад, виробляти соняшникову олію, а не просто продавати насіння соняшника; або перемелювати зерно у крупи; або виробляти згущене чи пастеризоване молоко, а не здавати його лише як сировину.»

– ділиться ідеями Олексій.

“ «Якщо молодь залишиться, то у подальшому зможе самостійно запропонувати вектор розвитку нашої громади. Коли все працюватиме, то зовнішні інвестори також зацікавляться громадою»,

– додає Світлана.

Знання та навички, отримані у Школі місцевого економічного розвитку, зокрема кейс-метод, підштовхнули учасників до нових кроків у спілкуванні з громадою, до продуктивного діалогу та спільної діяльності, а також до залучення представників усіх населених пунктів, які увійшли до складу новоствореної територіальної громади.

“ «На мою думку, використання такого підходу як кейс-метод є дуже ефективним. Ми плануємо використовувати його і в подальшому. У 2020 році до нашої громади приєдналися нові села, і нам було б дуже цікаво дізнатися їхнє бачення спільного розвитку. Також плануємо залучати до співпраці молодь усіх населених пунктів, поширюючи ідеї кейс-методу на всю громаду»,

– завершує Світлана.

Автори кейсу і учасники Школи місцевого економічного розвитку змогли на практиці переконатися у цінності залучення молоді до економічного розвитку своєї громади та необхідності надавати наступним поколінням простір для реалізації свого потенціалу та можливостей. Доступність інструментів втілення ідей молоді – це підґрунтя для сталого розвитку та інновацій у Нижньодуванській територіальній громаді.

МІЛОВСЬКА ГРОМАДА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Шлях до гендерної рівності у Міловській громаді

Повноцінна залученість жінок як учасниць економічних процесів допомагає будувати здорову та сталу економіку. Тим не менш, досягнення ширшої участі жінок у прийнятті рішень та економічній діяльності ускладнене низкою перешкод, досі наявних у світовій культурі. Серед них, зокрема, недостатня інфраструктура підтримки соціальних ролей жінок – проблема, яка постала і у Міловській громаді Луганської області.

Жінки у громаді складають 50% населення, і економічною діяльністю зайняті рівноцінно із чоловіками⁶. Однак потреба жінок виконувати домашні обов'язки та турбуватися про дітей ускладнює можливість керувати своїм особистим та робочим часом.

⁶ На основі даних із Стратегії розвитку Міловської громадо до 2027 року <http://milovska.gromada.org.ua/strategiya-09-03-50-17-03-2021/>

Згідно з дослідженням, проведеним за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення, у середньому, на хатню працю чоловіки витрачають на 12 год/тиждень менше, ніж жінки (18 год у порівнянні із 30 год)⁷. Окрім того, жінки проводять із дітьми у середньому на 27 год/тиждень більше, ніж чоловіки⁸.

Забезпечуючи гендерно орієнтовані послуги та інфраструктуру у громаді, місцеве самоврядування формує додаткові можливості для жінок. Скорочення часу, який жінка має витрачати на турботу про сім'ю, означає збільшення часу, який вона виділяє на економічну діяльність, у користь собі та громаді.

Забезпечення рівних можливостей жінкам та чоловікам у реалізації їхніх прав на працю – одне з основних завдань Стратегії розвитку Міловської громади до 2027 року. Для підсилення виконання цього завдання та задля зростання привабливості, комфорту і безпеки у громаді, ініціатори кейсу взяли участь у Школі місцевого економічного розвитку.

Олена Рукавіцина, мешканка с. Мілове, у минулому головна спеціалістка відділу житлово-комунального господарства, містобудування, архітектури, інфраструктури, енергетики та захисту довкілля Міловської райдержадміністрації

Олена вважає, що будь-яка територія повинна розвиватися відповідно до вимог часу і, звичайно, згідно з потребами її мешканців та гостей. Тому основним завданням місцевого самоврядування є забезпечення гідної якості життя кожного громадянина.

“

«На сьогодні на території громади існує низка викликів у сфері благоустрою, що створює незручності для мешканців: небезпечність пересування через незадовільний стан тротуарного покриття, відсутність належного освітлення, лавочок, громадських вбиралень».

“

«Після Школи ми провели опитування у громаді та обговорення можливих варіантів покращення ситуації з благоустроєм. У результаті побачили, що найбільш актуальним завданням для наших мешканців є реконструкція тротуару».

⁷ На основі даних із сайту UNFPA <https://bit.ly/2RNOpJg>

⁸ На основі даних із сайту UNFPA <https://bit.ly/2RNOpJg>

Обговорення кейсу у громаді. Фото надані авторами кейсу.

Результати голосування

Фото з презентації вирішення кейсу

Тож, відновлення тротуару, зокрема, на ділянці, яка веде до дитячого садочка, поклато початок роботі з благоустрою в громаді. Наразі профінансовано та розроблено проектну документацію на будівництво, місцеве самоврядування веде перемовини з виконавцями щодо початку будівельних робіт.

“ «Реалізація кейсу дозволить покращити умови проживання мешканок та мешканців нашого селища. Тепер до дитячого садочка дітей можна возити коляскою, а не нести на руках»,

– зазначає Олена.

Зручність та безпечність доступу батьків і дітей до дитячого садочка – перший крок для громади у напрямі зростання чисельності населення та показника народжуваності.

Авторка кейсу зазначає, що спрощений доступ до садочка не одразу вплине на народжуваність, але те, що керівництво громади дбає про зручність та безпеку пішохідного руху демонструватиме, що громада розвивається і життя налагоджується.

“ «Якщо якість життя покращується, то зростає і рівень довіри до місцевої влади. Ми хочемо, щоб до нас приїжджали люди і залишалися жити, мріємо, щоб молодь не виїжджала, а після навчання поверталася у рідне селище, цим самим позитивно впливала на народжуваність».

У зв'язку із часом, звільненим завдяки налагодженій соціальній інфраструктурі, у громаді бачать потенціал для активності жінок-підприємниць.

“ «Тротуарами частіше користуються жінки та діти. Тому, якісний тротуар на вулицях селища звільнить час, який жінки витрачають дорогою на роботу, до дитсадка чи магазину. Вони будуть задоволені, вдячні та у хорошому настрої»,

– розмірковує Олена.

За результатами опитування, яке провели ініціатори кейсу, другим за актуальністю питанням до вирішення у громаді стала дрібна комерція. Мешканці хочуть бачити у своїх селах невеликі крамнички. Очевидно, що у Міловому є попит на підприємництво. Саме жінки можуть заповнити таку економічну нішу та сприяти розвитку громади й надходженню коштів у бюджет за рахунок податків.

Турбуючись про добробут та безпеку своїх мешканців, Міловська громада створює можливості для розвитку бізнесу та розширення економічної діяльності. Доповнюючи це стратегічними рішеннями підтримки гендерної рівності у громаді, місцеве самоврядування справді вибудовує шлях сталого розвитку.

СЄВЄРОДОНЕЦЬКА ГРОМАДА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Безпека мешканців – запорука розвитку Сєвєродонецької громади

Економічна діяльність – це право і привілей, яким може скористатися кожна людина у міру своїх амбіцій, креативу і можливостей. Завдяки реформі децентралізації місцеве самоврядування може чітко виокремлювати «больові точки» у громадах та підсилювати ті напрями розвитку, які є справді найбільш актуальними.

Для громади Сєвєродонецька, що на Луганщині, одним із таких напрямів є безпека. У своїй роботі над цим комплексним питанням, громада користується кращими практиками із одразу декількох Цілей сталого розвитку. Адже безпека – це про здоров'я мешканок та мешканців, відсутність загроз, рівний доступ до послуг і можливостей, згуртованість та мир.

Автори кейсу переконані: зробивши своє місто безпечним, вони відкривають нові можливості для розвитку.

Олена Агафоновна,
директорка
благодійної
організації
“Благодійний фонд
Реалізації ідей”

Олена розповідає, що у центрі міста є квартал, поруч з яким розташовані університет, три школи, обласна державна адміністрація (військово-цивільна адміністрація), а також занедбане поле площею 1,3 га, яке за документами має назву спортивного майданчика. Ввечері там постійна темрява, що створює додаткову небезпеку для громадян, які проходять повз.

Територія навколо проблемного кварталу. Фото надані авторами кейсу

“

«У межах реалізації кейсу ми хочемо зробити у цьому кварталі освітлення, побудувати тротуарні доріжки, спортивні поля, баскетбольне та футбольне, облаштувати зону відпочинку, встановити тренажери тощо. Тобто, ми хочемо, аби люди відпочивали, займалися спортом і відповідно почувалися тут безпечно».

Питання безпеки у громаді є комплексним та охоплює компетенції різних органів влади. Якщо інфраструктурні питання – це сфера відповідальності місцевого самоврядування, то забезпечення правопорядку – обов'язок поліції. За словами Олени поліція Северодонецької громади вже готова до співпраці над проектом безпечного кварталу.

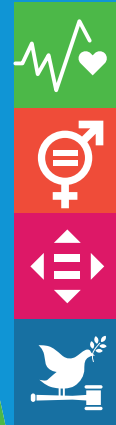
“ «Поліція готова долучитися до написання проєкту зі встановлення відеоспостереження та освітлення», – зазначає Олена. – «А окремі члени громади готові волонтерити у зборі коштів для відновлення цього кварталу».

Така консолідація зусиль активістів, мешканців, органів влади та правопорядку демонструє впевнений рух громади до згуртованості та сталого економічного розвитку. Безпека є одним із ключових елементів згуртованості. Маючи можливість безперешкодно спілкуватися, проводити час із сусідами, розділяти спільні інтереси, жителі громади зможуть активніше висловлювати свої потреби та досягати результатів у розвитку громади.

У розробці проєкту безпечного кварталу, ініціатори кейсу орієнтуються на спортивне дозвілля мешканців. Природно, що, проводячи час у оновленому кварталі, жителі Северодонецька формуватимуть попит на супутні послуги: кафе, магазини, соціально-розважальну інфраструктуру. Таким чином, втілення проєкту безпечного кварталу створить численні можливості для малого та середнього бізнесів.

Тим не менш, автори кейсу планують залучати місцевий бізнес ще на етапі будівництва та реконструкції кварталу.

“ «У місті є підприємці, які виготовляють спеціальні лавки для сидіння та обладнання для спортивних майданчиків. Зараз вони продають свою продукцію в інші місця. А тут могли б отримати додаткову зайнятість – кількість замовлень може значно вирости», – розповідає Олена. – «Є підприємці, які виготовляють плитку для тротуарів і можуть долучитись до втілення цієї ідеї у життя. Це дозволило б створити нові робочі місця та загалом активізувати підприємницьку діяльність у місті».

Опитування мешканців Сєверодонецька благодійною організацією "Благодійний фонд Реалізації ідей". Фото надане авторами кейсу

Вирішення кейсу повністю відповідає Стратегії розвитку громади⁹, зокрема операційній цілі В.1.4, а також потребам мешканців, що їх автори кейсу підтвердили у межах опитування громади.

Олена зазначає, що разом з командою із громадської організації у березні-квітні цього року опитували школярів, студентів і мешканців громади, щоб дізнатися, які першочергові потреби є у цьому кварталі.

Результати дослідження

Онлайн-опитування та інтерв'ю, приклади відповідей :

«Що ви думаєте про стан доріг та тротуарів в кварталі».

«У нас відсутні тротуари та дороги. Ходимо та їздимо по піску»
«Стан жахливий, тротуарів майже немає, дороги розбиті, старе зношене покриття»

«Чому ви так вважаєте»

«Не пам'ятаю жодного разу ремонт доріг у кварталі з 1989 року»
«Після опадів багато калюж, важко пересуватися»

«Які ваші пропозиції щодо усунення такої»

«Зробити тротуар , бажано, як на Гвардійському»
«Замінити бетонні плити з ямами та тріщинами нормальні доріжки»
«Виділити місця для парковки автомобілів, загородити газони і дитячі майданчики»

Результати дослідження

Онлайн-опитування та інтерв'ю, приклади відповідей :

«Який стан зовнішнього освітлення в кварталі»

«Деякі будинки освітлені, але не всі»
«Світло є тільки на під'їздах, в кварталі темно»
«Освітлюється лише проїжджа частина та під'їзди»
«Незадовільний. Ввечері в темний час, не видно нічого»

«Які ваші пропозиції»

«Встановити більш яскраві та енергозберігаючі лампи на під'їздах»
«Зробити освітлення в кварталі та на дитячому майданчику»
«Встановити ліхтарі для освітлення на стадіоні та між домами»

Результати опитування. Фото з презентації дослідження

⁹ <https://sed-rada.gov.ua/strategiya-rozvitku-sievierodoneckoyi-miskoyi-teritorialnoyi-gromadi-na-period-2021-2027-roku/strategiya-rozvitku-sievierodoneckoyi-miskoyi-teritorialnoyi-gromadi-na-period-2021-2027-roki>

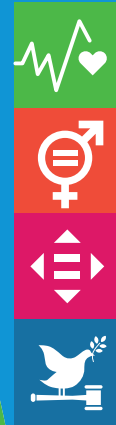
“ «Майже однакові думки опитаних стосувались необхідності встановлення освітлення, ремонту доріг, облаштування тротуарів та сучасних спортивних майданчиків для дорослих і дітей. Мешканці також пропонували встановити у кварталі відеоспостереження»,

– розповідає Олена.

*Презентація результатів опитування.
Фото надане авторами кейсу*

Команда з розробки кейсу погоджується – кейс-метод допомагає громадам знайти рішення, які стануть цінними для всієї спільноти. Тим не менш, потреби у вдосконаленні процесу ще є.

“

«Кейс-метод – це дуже гарна методика. Та для його реалізації, на мою думку, потрібно проводити більш широку інформаційну кампанію. Було б чудово, якби якомога більша кількість мешканців надавала пропозиції для його оптимального вирішення»,

– зауважує Олена.

Знайомство із Северодонецькою громадою демонструє, як спільне бачення життєвого простору, безпечного для всіх, згуртовує громаду та формує можливості для економічного зростання ще на етапі планування.

Проактивна громадянська позиція команди з розробки кейсу «Безпечний квартал» надала можливості для навчання та інструменти для прозорого висвітлення ідей розвитку із залученням спільноти. Як наслідок – усі учасники процесу відчують приналежність до спільної розбудови безпечної громади.

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

ТОРЕЦЬКА ГРОМАДА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Торецьк запитує: а де ви проводите свої вихідні?

Культура має знакову здатність розвивати соціальну та економічну сфери у громадах, та є важливим елементом для досягнення Цілей сталого розвитку¹⁰.

Розвиток культури у громаді створює робочі місця, генерує прибутки, в тому числі у дотичних сферах – дозвілля та розваги, гастрономія та спорт. Спільна робота над активною та стійкою культурою, яка поважає багатий історичний спадок України, формує у громадах згуртованість, інноваційність і дух підприємництва.

Для Торецької громади прагнення усунути найважливіші виклики громади – вимирання міст і сіл, незгуртованість мешканців,

економічний занепад – сформувалося у завдання: утримати мешканців і молодь на вихідних, щоб вони залишали кошти саме у своїй громаді.

Таке, на перший погляд, просте завдання насправді має ґрунтовний вплив на усі напрями розвитку громади впродовж наступних десятиліть. Тим не менш, просте формулювання допомагає ініціаторам кейсу знайти підтримку спільноти та об'єднати мешканок та мешканців навколо бачення успішної Торецької громади.

¹⁰ United Nations General Assembly, Outcome Document of the 2010 Millennium Summit, Keeping the promise: united to achieve the Millennium Development Goals, A/65/L.1 (New York, 2010)
<https://undocs.org/en/A/RES/65/1>

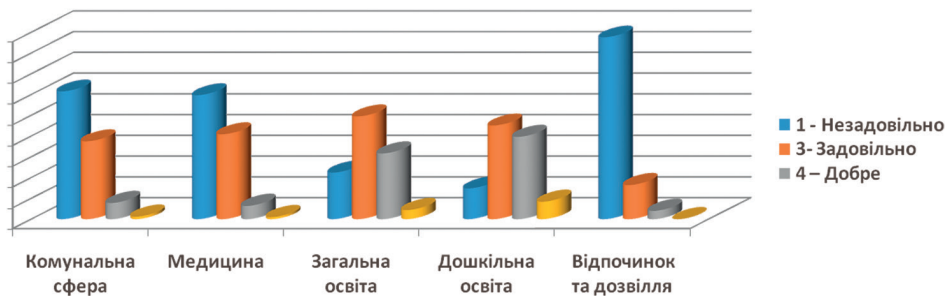

Маріанна Аксьонова,
головна спеціалістка відділу
економіки ВЦА м. Торезьк
Донецької області

“ «Молодь мріє, що ми відновимо роботу стадіону, басейну і кінотеатру. Думаю, що це сприятиме їхньому бажанню залишатися у громаді. Молодь відчує, що місто справді розвивається і на вихідні точно не відїжджатиме до інших громад, а поповнюватиме бюджет рідної громади»,
– розмірковує Маріанна.

Торезьк – одне з мономіст Донеччини, яке сформувалось навколо великих підприємств вугільної, машинобудівної та хімічної промисловості. Тепер Торезька територіальна громада складається із 19 населених пунктів, частина з яких не мають спільних меж. Тим не менш, мешканці навколишніх поселень приїзять до центральної садиби за отриманням адміністративних і соціальних послуг.

Графік наданий авторами кейсу

У процесі розробки Стратегії розвитку Торецької громади, серед населення провели опитування щодо усіх аспектів життя у громаді. Сфера «Відпочинок та дозвілля» отримала найнижчий бал «Незадовільно» – майже від 50% респондентів.

У комплексі з іншими викликами розвитку громади – відсутність достатньої кількості робочих місць та нестача громадської активності – ініціатори кейсу та учасники Школи місцевого економічного розвитку побачили перспективу в активній роботі для досягнення операційної цілі 2.3 Стратегії: «Згуртовані, активні мешканці. Розвинута інфраструктура культури та спорту»¹¹.

Насамперед, ініціатори кейсу використали навички, здобуті на Школі місцевого економічного розвитку, і провели опитування та майстер-клас із мешканцями громади, щоб зібрати ідеї для вирішення кейсу. Внаслідок активного спілкування з громадою стало очевидним: вирішення кейсу буде справді масштабним, але й наслідки стануть відчутними на десятиліття.

Маріанна розповідає, що коштом Державного фонду регіонального розвитку планують відновлювати стадіон «Авангард».

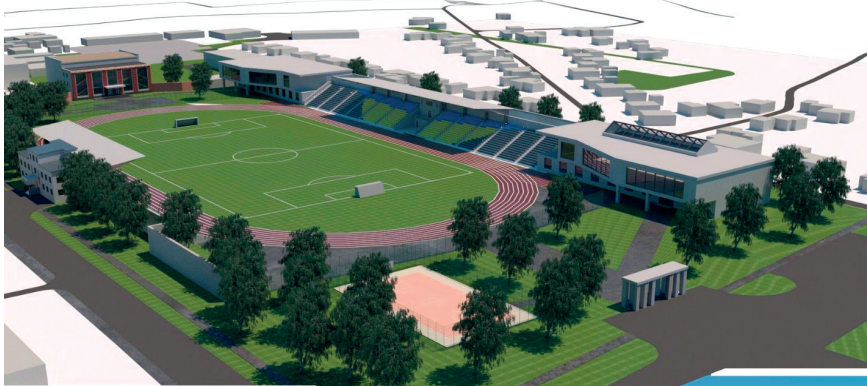
“ «Раніше він знаходився на балансі шахти ДП «Торецьквугілля», яка передала його у власність громади, оскільки не могла його утримувати. Тож, відтоді ми, як власники, готуємо проєктні заявки та вишукуємо кошти для відновлення цього важливого для громади об'єкту», – додає Маріанна. – «Особливо оновленому стадіону зрадіє футбольна команда. Адаже зараз вони тренуються або на території приватного комплексу, або на майданчиках поблизу шкіл».

Окрім того, завдяки оновленій інфраструктурі на стадіоні планують проводити концерти та фестивалі. Але основною локацією для таких заходів після реконструкції стане Палац культури «Україна». Для відновлення цього важливого осередку громади необхідно віднайти 254 млн грн.

“ «Палац культури вже почали частково відновлювати за підтримки Донецької обласної державної адміністрації. Встановили нові вікна, відремонтували піддашки. Паралельно, ми активно беремо участь у грантових конкурсах різних міжнародних організацій», – розповідає Маріанна.

¹¹ Стратегія розвитку Торецької громади 2027 https://drive.google.com/file/d/12s_g-FlaRTUTTulKsV--ZMmzoGJx4eyC/view

ПРОЄКТНА ПРОПОЗИЦІЯ №3 РЕКОНСТРУКЦІЇ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД СТАДІОНУ
"АВАНГАРД" ЗА АДРЕСОЮ: ВУЛ. ГРУШЕВСЬКОГО, БУД. 1, М. ТОРЕЦЬК
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Основні проєктні рішення

- формування спортивного центру міста, просторових зон для заняття спортом
- адаптація та асимиляція громадських об'єктів, у тому числі для людей з обмеженими можливостями
- забезпечення суцільної мережі до спортивності та громадськості об'єкта
- максимальна інтеграція проєктних об'єктів у міське мовне середовище, візуальна коопіювання вісес

Експлікація будівель та споруд

1. Будівля басейну
2. Майстерня, об'єктовий для подового миття (у зонній період)
3. Проєктувальні господарські будівля
4. Кухня будівлі спортивного комплексу
5. Проєктувальні господарський майдан
6. Проєктувальні майстерня для мінфурболу
7. Спортивні футболонне майдан
8. Трибуни
9. Естакада
10. Автогостинка

Влаштування кровлі над трибунами

Влаштування кровлі над трибунами

Візуалізація надана авторами кейсу

Візуалізація надана авторами кейсу

У громаді очікують, що реконструкція Палацу та перетворення його на сучасний культурний центр згуртує мешканців, активізує місцевий бізнес, а також, звичайно, розширить можливості дозвілля, культурного і творчого зростання мешканців, у тому числі людей з інвалідністю.

Оновлена інфраструктура, привабливий дизайн, турбота про потреби усіх вікових та соціальних груп зможуть перетворити Палац культури на потужний магніт для мешканців громади та туристів. Увага людей до цього простору, своєю чергою, зацікавить підприємців, які зможуть використати культурний центр як майданчик для ініціатив та генерування прибутків – для себе та для всієї громади.

“ «У приміщеннях Палацу культури місцеві підприємці зможуть орендувати площу і вести свою діяльність. Один із підприємців має бажання відкрити тут «Школи моделей». А місцева влада могла б взяти на себе утримання кінотеатру. Все це комплексно сприятиме підвищенню іміджу нашого міста!»

Комплексний погляд ініціаторів кейсу на культуру у своїй громаді – інноваційний для місцевості з історією монопрофільної економіки та залежності культурних установ від промислових підприємств. Місцеве самоврядування після прийняття відповідальності за цю сферу має можливість розвинути соціально-культурний та економічний сектори з позиції доступності даних та ресурсів.

Завдяки інструментам взаємодії з мешканцями, можливостям залучення інвестицій та державного фінансування, керівництво громади втілює такі стратегічні цілі, які сприяють сталому розвитку і формують згуртовану, сучасну та культурну місцеву спільноту.

Значною перевагою для Торецької громади є вже сформульований прозорий порядок денний, досягнення якого відчувається як спільна справа мешканців та місцевого самоврядування. Показником успіху стане те, що на вихідних вулиці міста будуть заповнені пішоходами, відвідувачами подій, закладів культури та молодими батьками.

ВУГЛЕДАРСЬКА ГРОМАДА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

За який якір зачепитися у Вугледарі? Візія диверсифікованої економіки громади

Ратифікація Україною Паризької угоди веде до ліквідації вугільних шахт у наступні 20–30 років задля зменшення використання цього викопного палива та, відповідно, зниження викидів парникових газів. У Вугледарі, що на Донеччині, таких шахт дві: ці великі підприємства працевлаштовують 50% населення громади. Закриття шахт може виявитися катастрофічним для добробуту мешканців міста та прилеглих населених пунктів.

Зазначена проблема хвилює мешканок та мешканців Вугледарської громади: згідно з соціальним дослідженням проблем та перспектив розвитку громади 2019 року, респонденти визначили безробіття та неможливість працевлаштуватися як один із найбільш важливих викликів, який потребує негайного вирішення¹². Втрата роботи у

¹² <https://www.vugledar-rada.gov.ua/attachments/article/8518/Ugledar2%20FINAL.pdf>

Вугледарі створює безальтернативну ситуацію. Люди виїжджають за межі громади у пошуках кращих можливостей.

Така вразливість Вугледара до належного функціонування шахт – наслідок монопрофільності місцевої економіки. Місто було засноване у 1964 році у процесі опанування Південнодонбаського вугільного регіону, і з того часу промисловість та сільське господарство у прилеглих селах і є сферою зайнятості для абсолютної більшості жителів.

Керуючись Цілями сталого розвитку, зокрема Ціллю 8. Гідна праця та економічне зростання, представники громадянського суспільства та місцева влада почали здійснювати кроки для запобігання демографічній і економічній кризам громади.

З метою підсилення таких заходів і програмних документів реальними діями та новими ідеями, Вугледарська громада взяла участь у кейс-чемпіонаті Школи місцевого економічного розвитку.

Федір Сорокін,
керівник Агенції
розвитку Вугледара

Федір розповідає, що кейс-метод це гарна ідея, оскільки передбачає проєктний підхід до вирішення будь-яких питань.

“

«Без сумніву, він завжди дозволяє по-іншому подивитися на проблему та сприяє пошуку оптимального вирішення завдань будь-якої складності. Після навчання у Школі місцевого економічного розвитку ми плануємо, що агенція акумулюватиме різні ідеї від населення, а також допомагатиме писати їм різні проєкти».

Рішення кейсу, яке розпочала втілювати громада – триступінчатє: розвиток сільськогосподарської кооперації, підтримка малого та середнього бізнесів та побудова індустріального парку. Всі ці рішення відповідають Стратегії розвитку Донецької області до 2027 року¹³.

Photo by Mehrshad Rajabi on Unsplash

¹³ <https://dn.gov.ua/ua/projects/strategiya-rozvitku-doneckoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku>

Для початку, у громаді уже створили молочний кооператив, до якого увійшли 32 особи. Для нього планують організувати пункти прийому молочної продукції та шукають додаткові кошти для придбання відповідного обладнання. Наступним кроком планується створення медового кооперативу.

Федір зазначає, що громада ставатиме успішною, коли додана вартість приходить ззовні. Зараз мешканці купують товарів більше, ніж вироблять, тому їхні гроші ідуть в інші громади.

“ «Якщо розвиватимуться мікропідприємство та сільськогосподарська переробка, то ми зможемо виробляти товари на території громади і реалізовувати їх в інших областях України. Таким чином, гроші з інших громад та областей надходитимуть до нас», – розповідає Федір. – «Сільськогосподарська кооперація об'єднає мешканців, згуртує їх, дозволить більше заробляти, використовуючи свої підсобні господарства. Поодинці працювати важко, співпрацювати з торговими мережами часто не рентабельно. А після створення кооперативу господарі матимуть можливість вийти на нові ринки і підвищити свої доходи».

Це лише перший крок до фінальної мети – диверсифікованої економіки Вугледарської громади. Наступним стане створення індустріального парку для розвитку середнього бізнесу у громаді: на спеціально виділеній ділянці підприємці матимуть змогу збудувати приміщення для свого власного виробництва та облаштування офісів.

“ «Концепція індустріального парку розроблена як складова Стратегії розвитку Донецької області і зараз знаходиться на затвердженні у Кабінеті міністрів України, наявність індустріального парку надасть нам можливість залучити зовнішніх інвесторів для побудови середніх підприємств. Це поповнюватиме місцевий бюджет та створить 1500 додаткових робочих місць. Зараз у громаді зареєстровано 680 підприємців, а розвиток цього напрямку дозволить збільшити їх кількість на 50%».

“

«Наразі йде процес виділення земельної ділянки для індустріального парку, далі відбудовуватиметься інфраструктура – створення під'їзних шляхів, проведення газу, електроенергії, освітлення, води. Ми також плануємо провести рекламну кампанію можливостей, яку має індустріальний парк для залучення потенційних підприємств».

Економічна диверсифікація, тобто перехід від єдиного джерела доходу до кількох джерел із зростаючого набору галузей та ринків, стимулює економічне зростання. Диверсифікація місцевої економіки допомагає краще реагувати на можливу нестабільність у світовій економіці та забезпечує шлях сталого розвитку.

Успішна диверсифікація економіки сприятиме збільшенню кількості та якості робочих місць, зростання інноваційності й продуктивності ринку праці¹⁴.

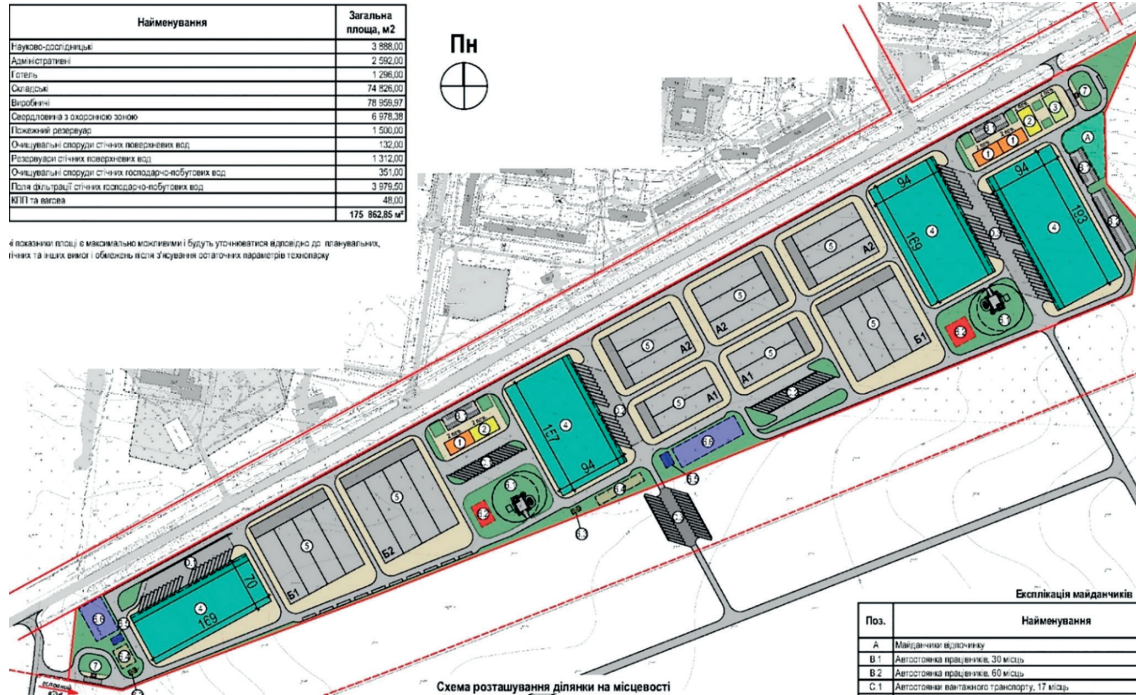

Схема майбутнього індустріального парку надана авторами кейсу

¹⁴ https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/aid4trade19_chap5_e.pdf

“ «Ми з командою звертаємося до громади, щоб дізнатися їхні думки з переорієнтації економіки нашого міста. Ми їздимо по селах і розповідаємо мешканцям, що шахтам залишилося працювати недовго – років десять-п’ятнадцять. У таких поїздках ми й дізнаємося, чим би люди хотіли займатися у майбутньому».

“ «Мале та середнє підприємництво дозволить людям реалізуватися, взяти відповідальність на себе, а не покладатися на керівництво міста чи країни. Сподіваємося, наш підхід дозволить утримати мешканців у громаді. Це буде якір, за який вони зачепляться, і не захочуть переїжджати до великих міст»,

– завершує Федір.

Фото з презентації проекту «Бізнес в малій громаді – місія можлива», організованої за участі Агенції розвитку Вугледара у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру з Facebook-сторінки Агенції розвитку Вугледара

АВДІЇВСЬКА ГРОМАДА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

На роботу – пішки! Історія співпраці бізнесу і громади Авдіївки

Співпраця місцевого самоврядування, бізнесу та громадянського суспільства є основою сталого розвитку громади. Широкий діапазон бізнес активностей стосується усіх сфер діяльності людини. Як внесок у розвиток громади, бізнес може запропонувати набагато більше, ніж лише кошти: зокрема, знання маркетингу і брендингу; технології та інновації; орієнтованість на результат та багато іншого¹⁵. Така співпраця є цінною для місцевого самоврядування у дотриманні Цілей сталого розвитку.

Місцева влада турбується про створення умов для розширення економічної діяльності на своїй території, стимулює зростання кількості підприємств, що, своєю чергою, сприяє розбудові та успіху громади. Навіть

новостворені після виборів 2020 року громади не починають з нуля. На їхніх територіях уже наявні підприємства, заводи, кооперативи, які потребують розвитку. Саме місцева влада може допомогти учасникам економічного процесу, зокрема через розвиток освітньої, медичної, соціальної сфер, а також благоустрою.

Часто голосами змін у комунікації місцевої влади та представників бізнесу стають громадські активісти. Вони стимулюють сторони нести відповідальність відповідно до покладених мандатів, поширюють ідеї соціально-орієнтованих політик та висловлюють потреби громадськості, які стають основою діяльності для учасників розвиткових процесів.

¹⁵ <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2698&menu=35>

Для Авдіївки, що на Донеччині, створення спільної платформи «самоврядування-бізнес-громадянська спільнота» стає необхідністю відновлення та системного розвитку громади, яка не лише постраждала від збройного конфлікту на сході України, але й має довгу історію монопрофільності економіки.

У місті, розташованому на відстані всього 6 км від «лінії зіткнення», ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» та ПрАТ «Авдіївський завод металевих конструкцій» є основними роботодавцями міста і прилеглих населених пунктів. Тож, для місцевої влади налагодження комунікації з цими підприємствами є запорукою підтримки жителів та шляхом до сталого розвитку громади.

На Школі місцевого економічного розвитку, ініціатори кейсу з Авдіївки прагнули першочергово вирішити проблему доступності міських вулиць. Серед багатьох призначень якісного вуличного покриття для пішоходів, автори кейсу виділили використання його як дороги на роботу для понад 4000 працівників коксохімічного заводу.

Юлія Ткачук,
начальниця відділу
економічного розвитку, торгівлі
та інвестицій Авдіївської
міської військово-цивільної
адміністрації Покровського
району Донецької області

“ «Наш кейс полягав у прокладанні та відновленні тротуарних доріжок по місту. Цю ідею підтримала громада міста. Мешканці погодилися, що потрібно відновлювати не лише автомобільні дороги, а й пішохідні, адже більшість людей пересуваються пішки».

“ «Для нас важливо розширити вулицю до коксохімічного заводу, побудувати тротуарні доріжки, а також доріжку для велосипедистів. Саме цією вулицею ходять на роботу працівники заводу, але також і містяни та гості. Реновація вулиці зробить місто більш привабливим і сприятиме залученню нової робочої сили».

“ «Ми також плануємо охопити всю центральну частину міста та дворові території. Тротуарні доріжки з'являться у напрямку руху до школи, дитячого садка, лікарні, музею, інших об'єктів соціальної інфраструктури громади».

Наразі вже прокладено близько 450 квадратних метрів тротуарної плитки, і на цьому громада не зупиняється.

Юлія розповідає, коли почали будувати доріжки, то захотілося відновити і соціально-інфраструктурні об'єкти. За рахунок міського бюджету розробили проектно-кошторисну документацію і планують облаштувати парк відпочинку на одному з центральних бульварів міста.

Під поверхнею покращення вуличної інфраструктури знаходиться глибше та більш ґрунтовне бажання місцевого самоврядування створити можливості розвитку для своєї громади. У Авдіївці знають: поліпшення благоустрою, розвинена соціальна інфраструктура, належна освіта та якісна медицина сприяють позитивному іміджу громади та утримують робочу силу. У цьому місцевій владі допомагають й містоутворюючі підприємства.

Будівництво тротуарних доріжок у Авдіївці. Фото з презентації вирішення кейсу.

“ «Ми підтримуємо діалогову платформу влади, бізнесу і громади для вирішення актуальних питань розвитку міста. Наприклад, нещодавно разом з представниками Військово-цивільної адміністрації (ВЦА), громадських організацій та активістами обговорили перспективи проекту «Екологічний підхід до тротуарів». Також ми розглядаємо питання соціально-економічного обґрунтування цієї ініціативи, шукаємо шляхи і спільні варіанти вирішення питань розвитку», – ділиться Юлія.

Окрім того, у громаді проводять щорічний конкурс «Перетворимо Авдіївку разом» у партнерстві з ВЦА і при фінансовій підтримці Групи Метінвест. Його проведення взяла на себе громадська організація «Авдіївка. Платформа спільних дій». Конкурс має на меті розвинути соціальну активність місцевого населення та підтримати проекти, актуальні для громади саме зараз. Їх має бути спрямовано на сталий розвиток територій та підвищення якості життя у Авдіївці¹⁶. Призовий фонд конкурсу цього року становить 2,5 млн грн.

“ «Конкурс для жителів міста реалізуємо з оптимізмом, незважаючи на непрості умови. Навіть пандемія COVID-19 не вплинула на творчий підхід і настрої авдіївців. Вони прагнуть розвивати, перетворювати і змінювати своє місто», – говорить Юлія.

З досвіду Авдіївки очевидно, як консолідація зусиль може дати результат, недосяжний при окремих спробах вирішити виклики громади. Підтримка самоврядування мешканців у їхній щоденній роботі має значно ширші наслідки для успіху громади – соціального та економічного.

Водночас, сприяння основних підприємств перетворенням міста підкріплює відчуття безпеки та комфорту у мешканок та мешканців громади. А, отже, згуртовує Авдіївську громаду задля сталого розвитку.

¹⁶ <https://drive.google.com/file/d/1kJhtNJQZcXskIU6bq-981G2GsufS4mHS/view>

БАХМУТСЬКА ГРОМАДА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Екстрим до розвитку: як Бахмут розвиває спортивну інфраструктуру

Спорт – важливий атрибут досягнення Цілей сталого розвитку¹⁷. Професійний спорт та спортивне дозвілля гуртують людей, поширюють ідеї рівності, сприяють розвитку економіки та інфраструктури. Спортивна індустрія створює можливості для розвитку супутніх сфер та гідного працевлаштування¹⁸.

Понад тим, спорт залучає молодь та формує можливості для її «входу» на ринок праці. Спортивні події є потужною базою для розвитку туризму, який поширює місцеву культуру та сприяє розвитку території.

Саме приваблення туристів стало метою для команди Бахмутської громади у процесі розробки кейсу із вдосконалення спортивної інфраструктури, зокрема створення багатофункціонального парку екстремальних розваг «X-TRIM».

Для громади, яка зазнала наслідків збройного конфлікту на сході України, зокрема, скорочення залізничного сполучення, відтоку молоді, гальмування розвитку бізнесу, руйнування іміджу безпечної громади, давня історія спортивних досягнень стала основою відновлення майбутнього шляху розвитку.

¹⁷ https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

¹⁸ https://www.un.org/sport/sites/www.un.org.sport/files/ckfiles/files/Sport_for_SDGs_finalversion9.pdf

Марина Юхно,
керівниця Управління
економічного розвитку
Бахмутської міської ради

“ «Бахмут – це спортивний центр Донецької області. Президент Національного олімпійського комітету України та Герой України Сергій Бубка нагородив пам'ятним знаком наше місто «За розвиток спорту в Донбасі і всій країні».

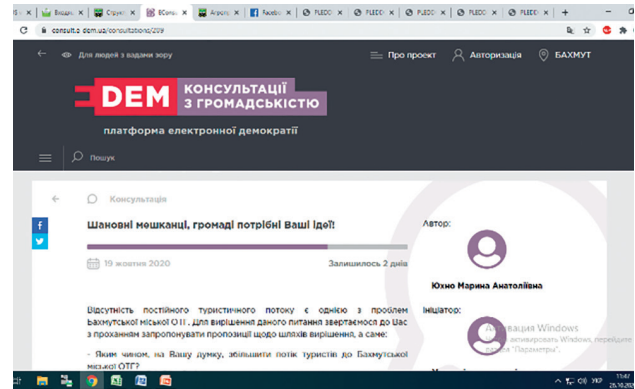
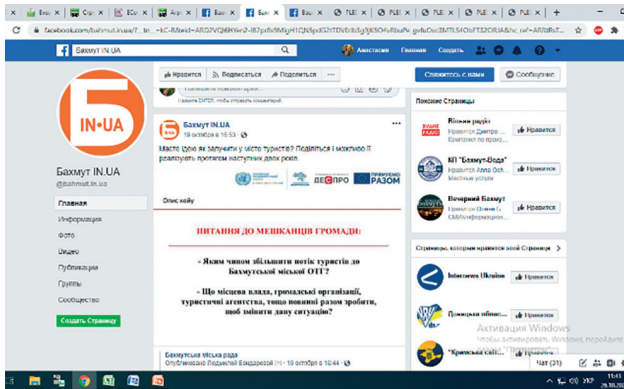
Наприклад, стадіон «Металург» має статус бази олімпійської та паралімпійської підготовки, а у 2018 році йому присвоєно третю категорію IAAF – Міжнародної асоціації легкоатлетичних федерацій. Це означає, що арена має право приймати національні змагання всіх рівнів, включаючи чемпіонати України, а також міжнародні матчеві зустрічі.

“ У нас є 43 спортивні клуби, спортивна школа. На території громади знаходиться Донецьке вище училище олімпійського резерву ім. С. Бубки, обласна дитячо-юнацька спортивна школа для людей з інвалідністю, лікарсько-фізкультурний диспансер»,

– розповідає Марина.

Після участі у Школі місцевого економічного розвитку, ініціатори кейсу одразу звернулися до громади: через соціальні мережі, коментарі на порталі Е-ДЕМ та за допомогою електронної пошти мешканки та мешканці давали свої ідеї розвитку туризму у Бахмуті.

Онлайн-опитування мешканців Бахмуту. Фото з презентації вирішення кейсу.

Водночас, у громаді активно тривала розробка Стратегії розвитку до 2027 року: відбувалися фокус-групи та обговорення документу. Ці заходи теж стали основою для спілкування про кейс, адже розвиток спортивної інфраструктури – один із заходів, внесений до Стратегії розвитку громади¹⁹.

Ідея, на якій зупинилися ініціатори кейсу – це створення у громаді парку екстремальних розваг «X-TRIM», де можна буде займатися мотофрестайлом, суперкросом, їздити на мотоциклах, квадроциклах, снігоходах тощо, навчатися екстремальному водінню та проводити змагання з екстремального водіння.

Біла с. Хронове поруч з Бахмутом є вільна земельна ділянка площею 22,87 га, природний рельєф якої відповідає сучасним вимогам

створення саме такого парку. Місцеві жителі уже використовують цю ділянку для екстремальних видів спорту, але це відбувається довільно та неконтрольовано. Шляхом належного втілення проекту екстрим-парку будуть створені нові можливості розвитку.

“ «Також проведення у майбутньому Чемпіонату України з автомобільного кросу саме у Донецькій області, сприятиме відновленню позитивного іміджу мирної території нашої громади. Створення «X-TRIM парку» є на сьогодні актуальним вирішенням проблеми нестачі туристів у регіоні», – каже Марина.

¹⁹ <http://artemrada.gov.ua/26829>

Тип ділянки:	Green-field (земельна ділянка без споруд)
Адреса:	Бахмутська міська ОТГ, земельна ділянка біля с. Хронове
GPS-координати:	48.603128, 37.938000
Найближчий обласний центр, відстань до нього (км):	м. Краматорськ, відстань ~ 55 км
Площа ділянки:	~ 23 га
Форма ділянки:	Багатокутник
Власник:	Бахмутська міська рада
Форма власності:	Власність територіальної громади м.Бахмута
Користувач:	Не використовується
Класифікація виду цільового призначення земельної ділянки (назва, код КВЦПЗ):	Пасовища

Сторінка інвестиційного проєкту на сайті invest.bahmutrada.gov.ua. Фото авторів публікації.

Ініціатори кейсу оцінюють вартість майбутнього парку у 10 млн доларів. Інвестиції будуть виправдані значним розвитком підприємництва у Бахмуті. У межах створення парку планується будівництво готельного комплексу, розміщення закладів торгівлі та ресторанного бізнесу, створення спортивної бази та облаштування додаткових атракціонів, що, своєю чергою, забезпечить громаду новими робочими місцями.

“ «Готелі, розміщені на території громади, готові приймати туристів, та у разі реалізації проєкту заплановано будівництво ще одного готелю на території парку. У межах розвитку туристичного напрямлення ведуться перемовини з надійним партнером щодо створення льодового катка на території комунального підприємства «Бахмутський парк культури та відпочинку». Наразі очікуємо письмового підтвердження рішення щодо фінансування проєкту».

“

«Також не можна забувати про додаткове вирішення кейсу, який ми обрали: реалізація історико-культурного проєкту «Іванівська купель». Маючи певні напрацювання та туристичні локації, ми розглядаємо розширення туристичних маршрутів, збільшення видів туристичного продукту, які зацікавлять різні вікові категорії населення та зможуть задовольнити найвибагливішого туриста».

Таким чином, стає очевидним – у Бахмутській громаді сповна розуміють комплексність розвитку туристичної сфери та потребу диверсифікації напряму. Можливості потужної наявної спортивної інфраструктури громади – це лише початок, вважає Марина.

“

«У майбутньому я бачу свою громаду привабливою для туристів та комфортною для мешканців. Створені локації функціонують на максимальну потужність, міська влада працює спільно з жителями та бізнесом над питаннями розширення видів та переліку туристичних локацій. У громаді успішно розвивається агротуризм, зелений, подієвий та гастротуризм».

